

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)

ІБХБ

(назва інституту/факультету)

Кафедра _____ **агротехнологій та ґрунтознавства** _____
(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

_____ **Система управління ґрунтовими ресурсами агроландшафтів** _____
(вказати назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

вибіркова

(вказати: обов'язкова/вибіркова)

Освітньо-професійна програма

Агрономія

(назва програми)

Спеціальність _____ **201 Агрономія** _____

(вказати: код, назва)

Галузь знань _____ **20 Аграрні науки та продовольство** _____

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти _____ **другий (магістерський)** _____

(вказати: перший...)

ІБХБ

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання _____ **державна** _____

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники: _____ **професор, д.б.н., к.с-г.н. Дмитрук Ю.М.** _____

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів) <http://ibhb.chnu.edu.ua/en/profile/user/94>

(посилання на сторінку кафедри з інформацією про викладача)

Контактний тел. 0372584739

E-mail: y.dmytruk@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/>

Консультації Онлайн-консультації: вівторок, 18-00 – 19-00

Очні консультації: за попередньою домовленістю.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Система управління ґрунтовими ресурсами агроландшафтів розширює можливості здобувачів вищої освіти у виборі оптимальних стратегій в рослинництві та агровиробництві загалом через розуміння загроз зниження родючості ґрунтів під впливом діяльності людини і з врахуванням природних умов та, відповідно, через практики сучасного менеджменту можливостей їх нейтралізації. Дисципліна спрямована на оволодіння здобувачами вищої освіти компетентностей (наводяться в результатах навчання), які сприятимуть формуванню відповідної кваліфікації, охарактеризованої в Стандарті ОП та ОПП спеціальності 201 Агрономія.

2. Мета дисципліни

Мета дисципліни «Система управління ґрунтовими ресурсами агроландшафтів» – ознайомлення здобувачів вищої освіти з сучасними способами менеджменту ґрунтів через вибір стратегій управління органічною речовиною ґрунтів, удобрення, сівозмін, обробітку – всіх можливостей агротехнологій для впровадження на практиці з врахуванням локальних умов таких форм організації виробництва, які забезпечують здоров'я ґрунту для здорового продовольства та довкілля. Дисципліна сприятиме формування у студентів професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах та здатності творчо застосовувати отримані знання у практичній діяльності.

3. Пререквізити.

Ґрунтознавство, Землеробство, Агрохімія, Рослинництво, Система застосування добрив, Наукові дослідження в агрономії, ГІС та картування ґрунтів, Захист рослин

4. Результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни «Система управління ґрунтовими ресурсами агроландшафтів» сприятиме формуванню **інтегральної компетентності**:

- Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері агрономії при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальних компетентностей:

Здатності до абстрактного мислення, аналізу, синтезу (ЗК1);

Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК3);

Здатність розробляти проекти та управляти ними (ЗК5);

Прагнення до збереження навколишнього середовища (ЗК6).

Фахових компетентностей:

Здатності створювати нові технології та застосовувати сучасні технології агрономії, враховуючи їх особливості та користуючись передовим досвідом їх впровадження, розробляти наукові основи технологій вирощування сільськогосподарських культур (СК3);

Здатності оцінювати придатність земель для вирощування сільськогосподарських культур з урахуванням вимог щодо забезпечення кількості та якості продукції (СК4);

Здатності самостійно організовувати та проводити наукові дослідження з використанням загальноприйнятих методів і стандартів ґрунтових і рослинних зразків (СК7).

«Система управління ґрунтовими ресурсами агроландшафтів» забезпечує досягнення наступних програмних результатів навчання:

- Інтегрувати знання з різних галузей для вирішення теоретичних та/або практичних задач і проблем агрономії (ПРН 2);

- Використовувати сучасні методи обробки й інтерпретації інформації під час наукових досліджень та/або інноваційної діяльності (ПРН 4);

- Розробляти та реалізовувати проекти екологічно-безпечних прийомів і технологій виробництва високоякісної продукції рослинництва з урахуванням особливостей агроландшафтів та економічної ефективності (ПРН 7);
- Вибирати оптимальну стратегію ведення наукових досліджень та господарювання в агрономії залежно від комплексу умов (ПРН 16);
- Застосовувати математичні методи аналізу результатів досліджень (ПРН 20).

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна	індивідуальні	
Денна	1-й	9	4,0	120	10	40	-	-	70	-	іспит
Заочна											

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	пр	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
Змістовий модуль 1.													
Тема 1. Концепція управління ґрунтовими ресурсами, їхня роль та особливості ґрунтів агроландшафтів. Ґрунти як складова менеджменту природних ресурсів. Статус ґрунтів світу.	18	2	6			10							
Тема 2. Мульти-функціональність агровиробництва і стан ґрунтів	16	2	6			8							

Тема 3. Апробовані практики управління ґрунтовими ресурсами і їх реалізація в конкретних умовах	24		10			14						
Разом за змістовим модулем 1	58	4	22			32						
Змістовий модуль 2.												
Тема 4. Управління органічною речовиною ґрунтів та органічним вуглецем та зміни клімату	20	2	6			12						
Тема 5. Вибір сівозмін та удобрення і їх значення в управлінні ґрунтовими ресурсами	22	2	6			14						
Тема 6. Управління ґрунтовими ресурсами за різних видів обробітку ґрунту	20	2	6			12						
Разом за змістовим модулем 2	62	6	18			38						
Усього годин	120	10	40			70						

5.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Глобальні та регіональні тренди елементів живлення і їх оцінка в системі менеджменту ґрунтів. Soil nutrient budget. FAO, 2018	6
2	Емісія парникових газів за різних сценаріїв управління ґрунтами. Emissions due to agriculture. Global, regional and country trends 1990–2018.	6
3	Виклики сталому управлінню ґрунтами за умов їх забруднення та порушення циклів елементів живлення.	6

4	Виклики сталому управлінню ґрунтами в умовах поширення ерозії. SOIL EROSION:the greatest challenge for sustainable soil management. FAO. 2019	6
5	Параметри ґрунтів для оцінювання їхнього реального стану. Моніторинг ґрунтів в Україні та його використання для цілей управління.	10
6	Сучасна практика управління ґрунтовими ресурсами в програмах і Стратегіях ЄС. Soil Governance // Harald Ginzky, Hugo Bourhis, Irene L. Heuser, Margret Vidar, Oliver C. Ruppel	6
Всього		40

5.4. Зміст завдань для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Ґрунти як складова менеджменту природних ресурсів. Статус ґрунтів світу.	6
2.	Глобальні та регіональні тренди елементів живлення і їх оцінка в системі менеджменту ґрунтів. Soil nutrient budget. FAO, 2018	4
3.	Мульти-функціональність агровиробництва і стан ґрунтів	4
4.	Емісія парникових газів за різних сценаріїв управління ґрунтами	4
5.	Апробовані практики управління ґрунтовими ресурсами і їх реалізація в конкретних умовах	8
6.	Виклики сталому управлінню ґрунтами за умов їх забруднення та порушення циклів елементів живлення	6
7.	Управління органічною речовиною ґрунтів та органічним вуглецем та зміни клімату	6
8.	Виклики сталому управлінню ґрунтами в умовах поширення ерозії.	6
9.	Вибір сівозмін та удобрення і їх значення в управлінні ґрунтовими ресурсами	4
10.	Параметри ґрунтів для оцінювання їхнього реального стану. Моніторинг ґрунтів в Україні та його використання для цілей управління.	10
11.	Управління ґрунтовими ресурсами за різних видів обробітку ґрунту	6
12.	Сучасна практика управління ґрунтовими ресурсами в програмах і Стратегіях ЄС.	6
	Разом	70

5.5 Зустріч зі стейкхолдерами та менторами

Впродовж вивчення курсу під час проведення лекційних та практичних занять, а також в поза-аудиторний час відбуватимуться зустрічі зі стейкхолдерами.

Методи навчання

- словесні (лекція, пояснення, інструктаж);
- практичні (практична робота, статистичний аналіз даних);
- науково-дослідницька робота.

Форми організації навчальної роботи

1. Форми організації навчального процесу:
  - навчальні заняття;
  - самостійна робота в тому числі з базами даних;
  - практична підготовка (оцінювання станів природних об'єктів).
2. Види навчальних занять:
  - лекція, - практичне заняття, - індивідуальне навчальне заняття.
3. Інтерактивне навчання:
  - робота в групах і проектування;
  - інтерактивні презентації.

6. Система контролю та оцінювання

Контроль знань студентів здійснюється шляхом поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких форм і засобів діагностики, як оцінювання практичних і самостійних робіт, тестування, письмове й усне опитування. Поточний контроль проводиться під час виконання практичних робіт і самостійної роботи та має на меті перевірку теоретичних знань та рівня підготовленості студента до виконання конкретного прикладного завдання. Підсумковий модульний контроль проводиться з метою оцінки й узагальнення результатів навчання.

При вивченні дисципліни «Система управління ґрунтовими ресурсами агроландшафтів» використовуються такі **методи і форми контролю**:

1. Контроль засвоєння лекційного і самостійно опрацьованого теоретичного матеріалу здійснюється на основі **тестування, оцінювання письмових завдань, усної співбесіди**.

2. Контроль засвоєння знань та умінь і навичок при виконанні практичних робіт здійснюється шляхом **їх поточної перевірки й оцінювання**.

Підсумкова оцінка (оцінка за **іспит**) з навчальної дисципліни є сумою оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності. Максимальна кількість балів, може отримати студент за всі види діяльності та контролю – 100 балів. Оцінка за екзамен виставляється за сумою всіх отриманих балів згідно з наведеною нижче шкалою оцінювання. В екзаменаційній відомості зазначається загальна кількість балів, оцінки за національною шкалою та за шкалою ECTS.

6.1 Політика оцінювання

● **Політика щодо дедлайнів та перекладання**: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перенесення (перекладання) модулів відбувається із дозволу директорату, підставою є поважні причини (наприклад, лікарняний).

● **Політика щодо академічної доброчесності**: Питання плагіату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО: Правила академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича https://drive.google.com/file/d/1EzBsehqERCEzxJwWe-rz6_eTUFUBGv4o/view. Положення про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSgadrPl_/view та Етичний кодекс

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
https://drive.google.com/file/d/1CB4AIMVXSAykF_CepI-k98GPc9E8KznQ/view

Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки семінарських завдань в процесі заняття.

● *Політика щодо відвідування:* Виконання практичних робіт є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали, проте власне відвідування занять не оцінюється. За об'єктивних причин, зокрема, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування інше - навчання може проводитись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

6. 2. Форми поточного та підсумкового контролю

1. Тестування оцінюється в 10 балів (максимальна кількість балів – 30); (підсумкове тестування – 25 балів):

- 9-10 (18-20) балів – при 90-100 % вірних відповідей
- 7-8 (14-17) балів – при 70-80 % вірних відповідей
- 5-6 (10-13) балів – при 50-60% вірних відповідей
- 3-4 (6-9) бали – при 30-40% вірних відповідей
- 1-2 (5 і менше) бали – менше 30 % вірних відповідей

2. Контрольна підсумкова робота оцінюється в 25 балів:

21-25 балів – при повному засвоєнні навчального матеріалу, вмінні застосовувати теоретичні знання для оцінювання стану ґрунтів, прогнозування можливих ризиків розвитку деградаційних процесів і обґрунтування необхідних агротехнічних заходів для мінімізації такого ризику чи для відновлення вже деградованих ґрунтів.

15-20 балів – при окремих прогалинах у теоретичному матеріалі, незначних помилках при оцінюванні стану ґрунтів, прогнозуванні можливих ризиків розвитку деградаційних процесів і обґрунтуванні необхідних агротехнічних заходів для мінімізації такого ризику чи для відновлення вже деградованих ґрунтів.

10-14 балів – при відхиленні від правильного трактування термінів, понять та інших базових знань з істотними помилками щодо оцінювання стану ґрунтів, прогнозування розвитку деградаційних процесів чи обґрунтування необхідних агротехнічних заходів для відновлення вже деградованих ґрунтів.

5-9 балів – при наявності грубих помилок у відповіді, відсутності розуміння базових дефініцій курсу та неможливості повністю обґрунтувати вибір методики оцінки чи пропозицій щодо агротехнічних заходів для відновлення вже деградованих ґрунтів.

3. Захист практичних робіт (максимальна сума балів – 35)

Роботи оцінюються в 5 балів за системою відсотків від максимально можливого балу:

– 90 – 100 % - при володінні методикою проведення практичної роботи, чіткому її виконанню та обґрунтуванню отриманих результатів і формуванню висновків;

- 70 – 80 % – при володінні методикою проведення практичної роботи, чіткому її виконанню та обґрунтуванню отриманих результатів і формуванню висновків при незначних помилках, які проте кардинально не змінюють отриманих результатів та висновків на їх основі.

- 50 – 60 % – при освоєнні методики проведення практичної роботи, але неправильному обґрунтуванні отриманих результатів та формуванні висновків.

Менше 50 % набраних балів потребують повторного виконання роботи.

4. Додаткових 10 балів можна отримати за виконання **ІНДЗ** за обраною студентом темою. Згідно Положення про організацію освітнього процесу в ЧНУ ім. Ю.Федьковича (https://drive.google.com/file/d/1x419wQ3yhhBi0azmcm_xUod7zrSsdCVN/view) ІНДЗ може бути: рефератом з теми чи модуля або вузької проблематики; розв'язування та складання розрахункових або практичних задач різного рівня з теми/модуля або курсу; бібліографічний опис; розроблення навчальних та діагностичних тестових завдань тощо. Оцінка за ІНДЗ виставляється, як правило, на останньому практичному занятті з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
60-69	D	задовільно	
50-59	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. Політика курсу

Перевірка знань студентів та контроль за самостійною роботою студентів в курсі «Система управління ґрунтовими ресурсами агроландшафтів» проводиться з використанням тестових робіт, усного опитування, виконання ІНДЗ із самостійної роботи, виконання і захист практичних робіт.

Питання плагиату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО: Правила академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича https://drive.google.com/file/d/1EzBsehqERCEzxJwWe-rz6_eTUFUBGv4o/view. Положення про виявлення та запобігання плагиату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSgadrPl_/view та Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича https://drive.google.com/file/d/1CB4AIMVXSAykF_CepI-k98GPc9E8KznQ/view

8. Рекомендована література та Інформаційні ресурси

1. Земельний кодекс України // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
2. Закон України «Про охорону земель» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>
3. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text>
4. Закон України «Про оцінку земель» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15#Text>
5. Закон України «Про державний земельний кадастр» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text>

6. «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/391-98-%D0%BF#Text>
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про моніторинг земель» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-93-%D0%BF#Text>
8. ДСТУ 7846:2015. Якість ґрунту. «Оцінювання зміни родючості ґрунтів: порядок проведення робіт». Національний стандарт України.
9. ДСТУ 4362:2004. Якість ґрунту. «Показники родючості ґрунтів». Національний стандарт України.
10. ДСТУ 4288:2004. Якість ґрунту. «Паспорт ґрунтів». Національний стандарт України.
11. Агрохімічний паспорт поля (наказ Мінагрополітики та продовольства України № 536 від 11.10.2011 р.). Показники для оцінювання стану ґрунтів.
12. Про збереження та відновлення родючості ґрунтів // <http://www.coop-union.org.ua/?p=8963>.
13. Методика проведення агрохімічної паспортизації земель с.-г. призначення / За ред. І.П.Яцука, С.А.Балюка. – Київ, 2019. – 108 с.
14. Методика визначення агровиробничих груп ґрунтів (для нормативно-грошової оцінки) / За наук.редакцією В.Б.Солов'я. - Харків: ФОП «Бровін», 2020 – 244 с.
15. Боинчан Борис, Дент Давид. Земледелие на черноземах, Адаптивный менеджмент почв. – Editura Prut International, 2020. – 236 p.
16. FAO-ITPS 2020. Protocol for the assessment of Sustainable Soil Management. Rome, FAO
Протокол оцінювання сталого управління ґрунтами.
17. Стале управління ґрунтовими ресурсами Євразійського регіону. FAO и Евразийский центр по продовольственной безопасности. 2021. Устойчивое управление почвенными ресурсами в Евразийском регионе. Рим, FAO. <https://doi.org/10.4060/cb5827ru>
18. Miralles-Wilhelm F. 2021. Nature-based solutions in agriculture – Sustainable management and conservation of land, water, and biodiversity. Virginia, 2021. FAO and The Nature Conservancy. <https://doi.org/10.4060/cb3140en> 68 p.
19. FAO and ITPS. 2015. Status of the World's Soil Resources (SWSR) – Technical Summary. Food and Agriculture Organization of the United Nations and Intergovernmental Technical Panel on Soils, Rome, Italy. <http://www.fao.org/publications/card/en/c/c6814873-efc3-41db-b7d3-2081a10ede50>.
20. Мультимедіа // <http://www.fao.org/global-soil-partnership/resources/multimedia/animations/en/>
21. Bhadha J.H. et.al. On-farm Soil Health Assessment of Cover-cropping in Florida // Sustainable Agriculture Research; Vol. 10, No. 2; 2021. - pp. 17 – 32 // <http://sar.ccsenet.org>
22. Soil nutrient budget. Global, regional and country trends, 1961–2018.
23. Глобальні ініціативи щодо збереження ґрунтів: www.4p1000.org/
24. Вплив способів обробітку ґрунту на його якісний стан: <https://www.bmel.de/DE/Landwirtschaft/Pflanzenbau/Boden/Texte/Boden.html;nn=5798726>